

De LE 10

In Gaastmeer, een alleraardigst dorpje op de noordelijke oever van de Fluessen in Friesland, is zaterdag 18 juni de LE 10 aan de vloot van ronde en platbodemschepen toegevoegd. Eigenaar is Jan Brilleman, een Leeuwarder douanebeamte, die de Lemster aak kocht naar aanleiding van een advertentie in „de Spiegel der Zeilvaart” van februari 1982. Brilleman, een Twentenaar die al jong verknocht raakte aan Friesland, ging geruime geleden ook in deze provincie werken om maar dicht bij de meren en de schepen te kunnen zijn.

„Toen ik de advertentie las, zei ik tegen Tine, m'n vrouw, daar is vast een ééntje vergeten. Maar dat was niet zo. We troffen het schip aan bij Stapel in Leimuiden. De eigenaar Henk Hydra zag van restauratie af. Toen hebben we de LE 10 gekocht.” Volgens de advertentie was het bouwjaar van deze kleine aak – „de kleinste ter wereld” grapt Brilleman – 1908, maar een der nazaten van de werfeigenaar (De Boer, Lemmer) zegt dat 1912 het bouwjaar is en de werfboeken geven hem gelijk. Brilleman kocht de aak nadat hij op de helling eens goed naar het onderwaterschip had gekeken en er een tochtje mee had gezeild. De koop ging door en de familie bracht de aak dit voorjaar over naar Friesland.

„Als je zo'n aakje hebt, gaat het kriebelen. Dan wil je de geschiedenis ervan weten. Ik heb het eerst geprobeerd bij De Boer in Lemmer, maar in het telefoonboek komt geen De Boer meer voor, althans niet als werf.” Brilleman zocht verder en kwam in contact met ene mevrouw De Boer, wonend aan 't Hop in Lemmer. Na lang zoeken in de werfboeken ontdekten zij de naam van de

opdrachtgever. Dat was Jacob Stienstra. Hij bestelde „een vischaakje lang 8,25, breed over spanten 2.90”. In het notaboek staat Stienstra's aak onder nummer 291. Het is een uitgewerkte, gespecificeerde nota en het jaartal wordt meermalen herhaald: 1912. De aak is vastgeklonken met 188 kilogram nagels. De arbeiders verdienden toentertijd zestien cent per uur. De zeilen waren afkomstig van M. F. de Vries in Lemmer.

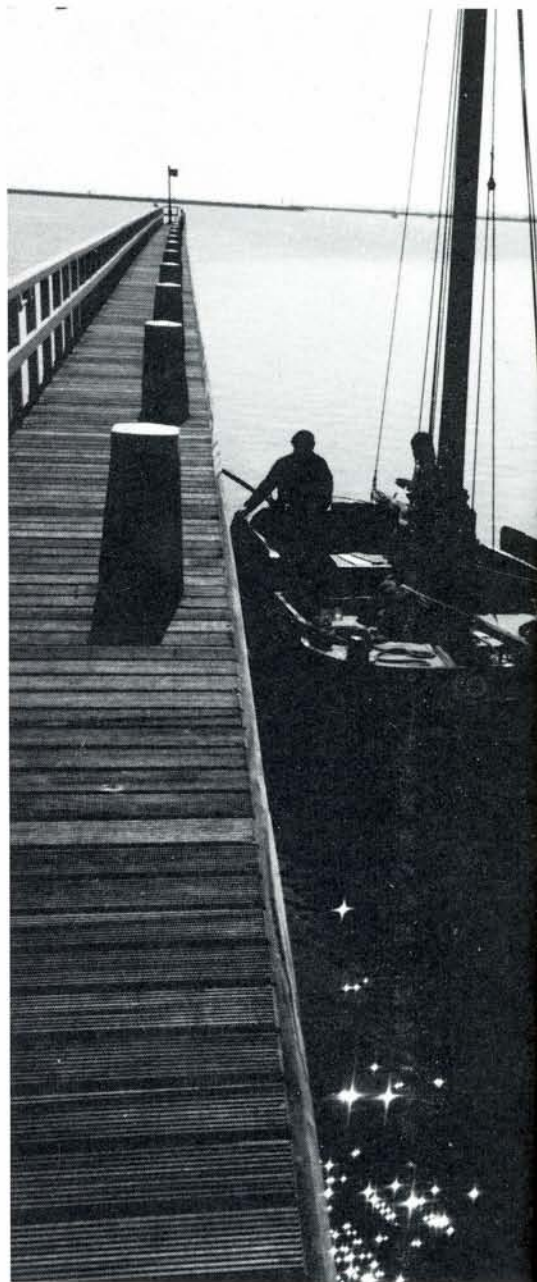
De LE 10 *De Twee Gebroeders* kwam later in handen van Marten Raadsveld, Lytse Marten (Kleine Marten) voor zijn tijdgenoten in Lemmer. Raadsveld was de stiefzoon van Stienstra, die eerder al een kleinere zeilboot had laten bouwen van 5 m³ waterverplaatsing. Vermoedelijk gebeurde dat rond de eeuwwisseling, denkt Jan Brilleman, die koerst op de gegevens van Henny Kingma. Hij was lange tijd eigenaar van de LE 10, die hij voorzag van een (tweede) kajuit en strijkbare mast. Kingma woonde toen in de Zaanstreek, nu is hij weer terug op het oude nest Lemmer en verdiept zich daar in de geschiedenis van de visserij, waaraan zijn voorouders voor hun beroep aan hebben deelgenomen. Stienstra heeft indertijd ook wedstrijden gezeild, en hij was ook weleens winnaar.

In die tijd zeilden Lemster vissers vaak voor Amsterdam op verzoek van de jachtclubs. De aken vormden toen een imposant gezicht als ze, voor-de-wind zeilend, alle lappen hadden bijstaan. In de visserij ging het later veel minder florissant. Op zo'n hardzeildag zagen de toeschouwers de aangename kanten van het vissersschap, maar er moest doorde-weeks zeer hard worden gewerkt voor een vrij schamele boterham.

Met de LE 10 werd de kustvisserij beoefend. Dat betekende haring-, ansjovis- en botvisserij, en het viswater was de Zuiderzee. De binnenzee heeft duizenden gezinnen gedurende vele eeuwen, direct en indirect, van voedsel voorzien. Daar kwam verandering in toen de Afsluitdijk van deze Nederlandse binnenzee een getijloos water maakte. De lieden die zich in het herfst- en winterseizoen bedreigd voelden door de woelige Zuiderzee, haalden opgelucht adem. De vissers protesteerden – maar tevergeefs. Hoe de vissers, brodeloos gemaakt, zich

hebben verweerd tegenover de heren die de Zuiderzeesteunwet moesten uitvoeren, is te lezen in de briefwisseling van Marten Raadsveld met de lieden in Amsterdam.

De besommingen holden, na 1932, het jaar van dijkdichting achteruit. Raadsveld klaagde dat hij zijn gezin niet meer

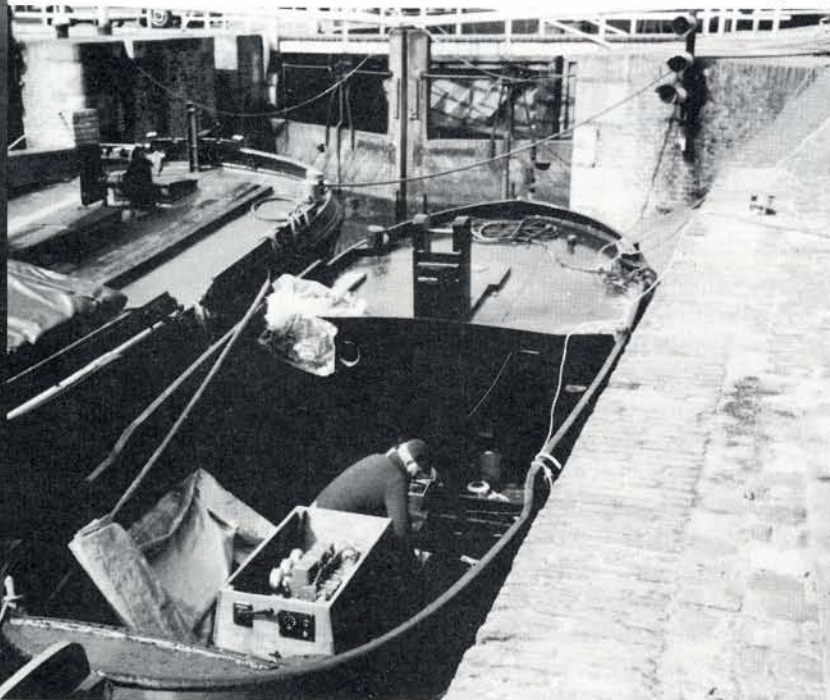

kon onderhouden. De duimschroeven werden in de crisistijd voor de oorlog nog nauwer aangezet. De uitkeringen gingen omlaag en in menig gezin is toen armoede geleden. Jan Brilleman zegt nu: „Deze mensen zijn belazerd door de

◀ Bij de sluizen van Enkhuizen ▲

In de Rommelhaven van Harlingen ▼

Zuiderzeewet, door de mensen die haar ten uitvoer moesten leggen . . ." Twee broers Wouda hebben na Raadsvelds overlijden de visserij op het IJsselmeer nog voortgezet, maar in 1956 verkochten Jan en Jaap de LE 10 aan Henny Kingma. Er kwam een andere motor in, de Skoda werd vervangen door een Witte en de eigenaar deed nog meer om het comfort van de aak te vergroten. Kingma noemde het schip naar zijn beide zoons Roelof en Jan.

In 1963 ging de *Roelja* over in handen van de heer De Korte in Aerdenhout, die tijdens de doop van de LE 10 in Gaastmeer nog eens uitlegde waarom hij de aak van de hand heeft gedaan: kinderen groot, te weinig tijd, maar niettemin nog vol nostalgische gedachten aan de *Grote Pier*. Dat was de naam die De Korte aan de LE 10 had gegeven. Henk Hijdra uit Leimuiden – en nu is het verhaal even rond als de lijnen van de LE 10 – wilde de aak weer in de oude staat terugbrengen, maar slaagde er niet in. Toen plaatste hij de advertentie en daar kwamen Jan en Tine Brillemans op af. Ze gingen aan het werk in Gaastmeer, waar ze dagenlang bezig zijn geweest om de polyesterlaag van De Korte weg te schrapen. In de Rommelhaven in Harlingen ging scheepsbeschieter Henk Prins vaardig aan het werk en het resultaat laat de bezoeker versteld staan. Herman van Slooten, van de Stichting Ronde en platbodempjachten, riep het spontaan uit tijdens de doop van de LE 10 bij Wildschuts werf in Gaastmeer: „Brilleman, dit is een juweel . . .” „Als je hieraan begint, heb je de volledige steun nodig van je vrouw, en Tine heeft haast nog harder gewerkt dan ikzelf,” zegt Jan sportief. Maar ook al die anderen die een handje hebben uitgestoken of de mouwen opgestroopt om de LE 10 *De Twee Gebroeders* weer in de oude staat terug te brengen, is hij erg, erg, dankbaar. „We zijn geen kapitalisten, moet je weten, we hebben ons wel een en ander moeten ontzeggen toen we dit schip kochten. Maar zo'n scheepje, waarvan niets stilstaat, ja dat is het toch wel . . .” zegt hij, terwijl zijn hand liefkozend over de helmstok glijdt. En het roer, dat heeft hij toevallig zelf gemaakt!